

**Roskilde
University**

Krigsredaktører

Danske udlandsredaktørers erfaringer med krigsjournalistik

Jørndrup, Hanne; Rohleder, Niels

Published in:
Journalistica

Publication date:
2013

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Jørndrup, H., & Rohleder, N. (2013). Krigsredaktører: Danske udlandsredaktørers erfaringer med krigsjournalistik. *Journalistica*, 2013(1), 172-196. Artikel 10.
<https://tidsskrift.dk/journalistica/article/view/15809/13695>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@kb.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Krigsredaktører

Danske udlandsredaktørers erfaringer med krigsjournalistik

AF HANNE JØRNDROP OG NIELS ROHLEDER

Resumé

Journalistik om dansk krigsførelse er de senere år blevet fast nyhedsstof og en del af danske udlandsredaktørers hverdagspraksis. Gennem interviews med udvalgte udlandsredaktører giver artiklen indblik i de valg, der træffes i forbindelse med krigsjournalistikens praktiske tilrettelæggelse. Hvilke krige skal dækkes, hvem skal sendes til krigszonen, hvordan får man adgang til og viden om konflikten, hvem samarbejder man med, og hvad gør man af de indhentede erfaringer? Interviewene viser, hvordan krigsdækningen bliver tænkt ind i de vante rutiner og gøres til et element i mediernes interne konkurrence. Systematisk erfaringsopsamling omkring krigsjournalistikken eller fælles strategier som modoffensiv til forsvarrets pressestrategi er der derimod ikke mange tegn på. Artiklen rejser afslutningsvis spørgsmålet, om journalister og redaktører kan bruge erfaringerne til at styrke krigsjournalistikken fremover.

Danmark er over de sidste årtier blevet en krigsførende nation med soldater i aktion til lands, til vands og i luften flere steder i verden, hvormed krigsjournalistikken er rykket ind som fast stofområde på danske redaktioner. Samtidig er krigsjournalistik også i stigende grad blevet et forskningsområde, hvor forskellige aspekter af den journalistiske praksis i forbindelse med krigs- og konfliktsituationer er blevet undersøgt (Hjarvard et al., 2004; Jørndrup, 2005; Nete Nørgaard Kristensen & Mark Ørsten, 2006).

Danske mediers krigsdækning har også løbende været udsat for kritik fra såvel forskningen som i den offentlige debat for ikke at give et fyldestgørende billede af krigen, for at være for loyale mod forsvarrets pressestrategi eller for at undlade at rejse politiske spørgsmål om krigenes rationale, målsætning og strategier¹.

Nærværende artikel tager dog ikke sit udgangspunkt i den journalistiske dækning og foretager ingen vurderinger af kvaliteten af denne. Derimod forsøger vi at se nærmere på, hvordan opgaven med at dække dansk krigsførelse konkret gribes an på det redaktionelle og organisatoriske plan, hvilket hidtil ikke har været undersøgt.

Artiklen afsøger den redaktionelle praksis bag krigsjournalistikken og baserer sig dels på resultater fra den danske forskning i krigsjournalistik, dels på en række interviews med udvalgte redaktører, der alle er centralt placeret i forhold til netop de afgørende valg i mediets krigsdækning. Ved valg af medier har vi prioriteret at få så bredt et perspektiv som muligt på de vilkår, journalistikken arbejder under.

De valgte medier er: *Danmarks Radio*, der som et public service-finansieret tv-medie har en ganske særlig rolle i det danske medielandskab. *Berlingske*, udvalgt som en omnibusavis i en stor mediekoncern, der traditionelt prioriterer udenrigsstof højt. *Ekstra Bladet*, valgt som en tabloidavis, der ikke kontinuerligt har udenrigsstof som kerneområde. *Information*, valgt som en nicheavis med fokus på udenrigsstof og globale emner. På alle fire medier interviewede vi den ansvarlige redaktør for udenrigsdækningen, mens vi på *Information* desuden interviewede en udenrigsreporter, der i mange år har arbejdet i konflikt- og krigszoner, men som også tidligere har været redaktør på avisen².

Valget af interviewformen har både fordele og begrænsninger. Som flere tidligere studier har diskuteret, så kan det være svært for journalister (og andre praktiske professioner) at sætte ord på principperne for egne valg og handlinger. Willig betegner det med begreber fra Bourdieu som en nyhedshabitus, der af journalisterne selv italesættes som en journalistisk rygmarv, en mavefornemmelse e.l. (Willig, 2011). Selvom den journalistiske nyhedssans kan anskues som en indsocialiseret egenskab i den enkelte journalist, så umuliggør det ikke refleksion over egen handlen. Gravngaard skelner dog her, med inspiration

fra Schön (1983), mellem *refleksion-i-praksis* og *refleksion-over-praksis* (Gravengaard, 2010). Hvor førstnævnte er de konkrete overvejelser, journalisterne gør i bestemte situationer, hvilket metodisk bedst kan analyseres ved hjælp af observationsstudier, så vil refleksion-over-praksis derimod oftest udmøntes som svar på spørgsmål i fx en interviewsituation med forskere, hvor journalisterne så at sige inviteres til at se på deres egen praksis udefra.

Da vi både ønsker at få indblik i, hvordan valgene tages konkret, og hvordan redaktørerne selv håndterer og anskuer deres erfaringer, ville en kombination af observationsstudier og interviews umiddelbart fremstå mere optimalt end blot interviews. Dog gav selve tidspunktet for interviewene os en mulighed for at få adgang til helt dugfriske, konkrete refleksioner-i-praksis.

Alle interviewene fandt nemlig sted i august 2011, mens oprøret i Libyen mellem Gaddafis regeringsstyrker og oprørshæren var i gang, hvorfor denne konflikt blev det naturlige omdrejningspunkt. Medierne havde på hver deres vis prioriteret dækningen af Libyen og havde alle haft folk udsendt til enten Libyen og/eller Sicilien, hvor de danske fly, der deltog i bombningerne af Libyen, havde base. Ved at forankre de mere generelle spørgsmål om redaktionelle valg i krigsjournalistikken til redaktørernes samtidige valg omkring Libyen-dækningen søgte vi at forbinde den meget aktuelle refleksion med den mere efterrationaliserende ditto.

Analyse

Analysen af interviewene følger de grundlæggende spørgsmål, som vi har stillet til redaktørerne, nemlig: *Hvilke* krige skal dækkes? *Hvordan* skal de dækkes? *Hvem* skal i givet fald af sted til krigszonen? Og *hvem* kan redaktionen samarbejde med?

Centralt i forskningen om krigsjournalistikens virke står også spørgsmålet om journalistikkens afhængighed af det politiske system og den nationale kontekst (Carruthers, 2000; Hallin, 1986; Jørndrup, 2005). Når vi i interviewsituationerne også vælger at spørge om, hvorvidt det 'danske' er afgørende for de redaktionelle valg, er det ud fra en tese om, at den nationale kontekst er

styrende for, hvilke krige og konflikter der har danske journalisters særlige bevågenhed, og hvordan konflikterne dækkes.

Krigenes nyhedsværdi

Verden over udspilles der en række væbnede konflikter, men langt fra alle når danske mediers dagsorden, og mange ofte kun sporadisk gennem noter fra internationale nyhedsbureauer (Galtung & Ruge, 1965; Holm et al., 2000; Kabel, 2005; Kabel et al., 1999). I interviewene prøvede vi at få indblik i, hvornår det bestemmes, *hvilke* krige eller konflikter man vil dække, og hvilke kendetegn ved begivenhederne der er udslagsgivende herfor.

Interviewene gav i overordnede træk to sidestillede svar på dette spørgsmål. På den ene side var det i nogle tilfælde indiskutabelt og selvindlysende, hvilke krige der skulle dækkes, mens der på den anden side var tilfælde, hvor det var til intern overvejelse og forhandling på redaktionerne.

Den selvindlysende krigsdækning viste sig fx i forbindelse med oprøret i Libyen. Denne konflikt *skulle* dækkes og ansås i alle fire medier for en begivenhed med stor nyhedsværdi, og som forklaring fremhævede flere af redaktørerne *Det Arabiske Forår*, der i månederne forinden havde tiltrukket sig stor medieopmærksomhed i Libyens nabolande.

Konflikten fik også særlig dansk relevans, idet Danmark valgte at deltage i NATO-aktionen og bombardementerne af Libyen. Men at den danske deltagelse var udslagsgivende for mediernes interesse, blev afvist af flere af redaktørerne. Nyhedschefen fra Ekstra Bladet konstaterede blot: "Det vidste vi slet ikke til at starte med".

Hvor krigsdækningen synes mindre indlysende, ses derimod i dækningen af krigen i Afghanistan. Efter ti års krigsførelse er nyhedens interesse for længst falmet, og de enkelte mediers dækning bliver mindre styret af udviklingen i krigsbegivenhederne. Faldne danske soldater kan dog for visse af medierne kortvarigt sætte Afghanistan på dagsordenen. Jagten på at komme først til fronten er afløst af planlagte reportageserier og graverhistorier, der muligvis suppleres med presseture til de danske styrker.

Den langtrukne krigsdækning giver derfor i langt højere grad rum for, at forskellige redaktionelle prioriteringer bestemmer, hvornår, hvor meget og hvordan krigen når de danske medier. Informations udenrigsreporter havde fx valgt at lave et undersyningsprojekt om forskellige afghanske familier, DR var – i interviewperioden – på vej med et projekt, hvor en medarbejder skulle *embeddes* med de amerikanske styrker i Afghanistan, mens Ekstra Bladet har kørt flere historier, der rejste kritik af de danske soldaters sikkerhed og dårligt materiel.

Selvom den danske deltagelse i udgangspunktet blev afvist som nyhedskriterium, så har det danske krigsengagement alligevel haft en bestemmende kraft i forhold til mediernes prioriteringer. Berlingskes redaktør: "Helmand bliver jo dækket betydeligt mere, fordi der er danske soldater der, så på den måde spiller danske vinkler bestemt en stor rolle, men det har ikke ene og alene en betydning for, om vi dækker det eller ej." Informations udenrigsreporter supplerer: "Det øjeblik vi trak os ud af Irak, så dykkede vores dækning fra en daglig dækning med mindst én bærende artikel om dagen til nul."

Overordnet set synes valget af, hvilke krige medierne dækker, at bevæge sig i spændet mellem det indlysende og begivenhedsstyrede på den ene side og de mere afvejede, redaktionelle satsninger på den anden side. Krigsjournalistikken rummer altså både de højaktuelle fælleshistorier samt mediernes forsøg på at lave eksklusive egen-historier.

Krigsdækningens karakter

Selvom en begivenhed som oprøret i Libyen på alle redaktionerne blev betragtet som tidens mest aktuelle emne, var der forskelle i, hvilken dækning man prioriterede, og herunder hvorfor og hvordan man valgte at sende medarbejdere til konfliktzonen. Samarbejdet mellem redaktionen og udsendte medarbejdere var derfor også en af de problemstillinger, vi forsøgte at indkredse.

I tidligere studier af krigsjournalistik har forskellene mellem korrespondenternes reportager *on-the-ground* og den dækning, der blev leveret fra mediets hjemmeredaktion, til tider været ret markante. I Vietnam-krigens tidlige periode gav de amerikanske

korrespondenters reportager et billede af krigens gang, der ofte var stærkt afvigende fra mediernes referater fra pressemøder i Det Hvide Hus. Her blev præsidentmagtens budskab i en periode vigtigere end øjenvidnereportager (Hallin, 1986). I de danske mediers dækning af Irak-krigens udbrud syntes overblikket over krigens udvikling omvendt proportional med nærheden til krigszonen, da artiklerne om sidste nyt fra fronten blev skrevet fra Danmark eller af korrespondenterne i Washington, men ikke af den udsendte i Bagdad (Jørndrup, 2005).

I vores interviews kan vi finde forskellige bevæggrunde for, hvorfor de enkelte medier vælger at sende folk til fx Libyen. Forskellene er både bestemt af medietype og ressourcer, men selve formålet med at dække krigen fra enten Libyen eller Danmark spiller også med.

I forbindelse med oprøret i Libyen var det et naturligt valg for både DR og Berlingske at søge mod Libyen. Konflikten optrappedes over nogle uger, og så snart det rygtedes, at CNN var sluppet levende ind, sendtes Berlingskes korrespondent over grænsen. Udlandschefen på DR beskrev det som "en glidende proces", hvor redaktionen i to-tre uger inden udsendelsen af medarbejdere begyndte at skaffe sig overblik over logistik, visumregler og kontakter. I tilfældet Libyen var det usædvanligt, for som udlandschefen sagde: "Libyen var jo en sort plet på landkortet for os, som det var for alle andre."

Ekstra Bladets beslutning om at sende en journalist og en fotograf til Libyen var ikke et led i en længere proces, men en reaktion på begivenhederne i Tunesien og Egypten tidligere på året, hvor avisen ikke havde sendt folk af sted. Ekstra Bladet dækker ikke udenrigsstoffet systematisk, men når man går ind i en international krig eller konflikt, er det ifølge nyhedschefen afgørende at være tæt på slagmarken.

Modsat fremhævede Informations redaktør, at de blotte øjenvidneskildringer ikke prioriteres højt på redaktionen, der heller ikke har ressourcer til at sende folk til alle hjørner af verden. Til gengæld dækker avisen sig ind med "et slags usynligt netværk af gode journalister, der gerne vil skrive til Information", hvilket også skete i forbindelse med Libyen, hvor en af bladets faste freelancere samt en fotograf meldte sig med historier fra Libyen. Information har tilsyneladende hverken behov for eller ressourcer til

at være meget til stede *on-the-ground* med egne medarbejdere. Redaktøren udlagde sagen således: "Jeg vil meget hellere bruge ressourcer på at have en redaktion, der kan tænke i temaer på tværs af grænser, og som kan forankre øjenvidneberetningerne i de større problemstillinger."

Men også ønsket om at levere indsigt kan udløse et behov for at være til stede i landet. Da Information fx senere i konflikten sendte en journalist til Libyen, var begrundelsen: "at vi lige nu er kommet for langt væk fra, hvad der sker på jorden i Libyen". Avisens udenrigsreporter pointerede, hvordan lokalkendskab, som kun kan fås gennem personlig færden i krigszonen, betragtes som alfa og omega for at få lokale kilder, hvilket igen kan give andre vinkler på historien end dem, de krigsførende instanser stiller til rådighed, og fungere som et korrektiv til krigens propaganda.

En public service-station som DR forventes at være til stede, hvor konflikterne udspiller sig. DR-udlandschefen fortalte om en periode under oprøret i Egypten i februar 2011, hvor sikkerhedssituationen i Kairo for vestlige journalister var dårlig. Men samtidig oplevede udlandschefen et "massivt pres på, at vi skulle stå på Tahrir-pladsen", et pres, der øgedes i kraft af tilstedeværelsen af udenlandske medier, som sendte nyheder fra begivenhedernes centrum. Den konkurrence kunne DR ifølge udlandschefen ikke hamle op med, da "CNN har 50 sikkerhedsfolk ansat til at tage vare på et stort hold. Det har vi ikke". Dette peger på et dilemma i redaktørernes praksis omkring krigs- og konfliktdækning. På den ene side er det tydeligt, at det tillægges stor betydning at have sine egne medarbejdere på stedet, mens mediets økonomi og ressourcer på den anden side begrænser mulighederne. Dette fører endnu engang til spørgsmålet om betydningen af det danske islæt.

Den danske vinkel

Når redaktørerne blev spurgt til, hvorvidt den danske deltagelse i krigen havde betydning for, om krigen blev dækket, eller journalister skulle sendes til fronten, svarede de alle afvisende.

Omvendt gav de selv flere eksempler på, hvordan netop den danske deltagelse havde direkte afsmitning på de redaktionelle valg.

Skismaet mellem den kategoriske afvisning af en særlig 'dansk' nyhedsværdi på den ene side og beskrivelser af en meget dansk orienteret nyhedsdækning på den anden side kan også ses som udtryk for skift i refleksionstype. Når redaktørerne eksplicit bliver spurgt til det danske, lægges der op til refleksioner *over*-praksis, og her tyder svarene på, at det i den journalistiske selvforståelse ikke anses som lødigt at forfølge snævre, nationale interesser, hvorfor spørgsmålet afvises. Men andre udsagn om redaktørernes valg associeres i stedet med refleksioner fra konkrete valg-situationer, hvor den nationale interesse eller optik så reelt viste sig afgørende. Modsætningerne mellem italesættelsen af egne konkrete valg og den mere generelle selvfortælling om journalistiske idealer dukker op flere steder i interviewene.

I tråd hermed spurgte vi også til brugen af 'danske vinkler', hvor nyhedshistorien gør brug af danske cases eller en klar dansk interesse i krigen. Redaktørerne på Berlingske og DR Udland var begge i udgangspunktet afvisende over for danske vinkler. DR-redaktøren modererede dog afvisningen med, at "nogle gange kan det være noget af det, der åbner en historie, som kan være svær at fortælle, hvis der er en dansk vinkel". Berlingskes redaktør var på linje hermed, men tilføjede: "Men der er jo nogle danske vinkler, der er så åndssvage, at de nærmest trækker historien ned".

Ekstra Bladet derimod var langt venligere stemt for de danske vinkler. Her gav fokus på danskere i felten og spørgsmålet om, hvordan de danske skattekroner forvaltes i krigsengagementer, en klassisk tabloidvinkel. Avisen sendte en journalist og en fotograf til Sicilien for at dække de udstationerede fra flyvevåbenet, og resultatet "blev historien om, at danske soldater sidder og drikker dyr vin på femstjernet hotel, mens folk dør i Libyen".

På Information vinkler man ifølge redaktøren ikke på, at "Jens kommer fra den og den familie i Haderslev", men der er en masse nationale vinkler ved krigsdækningen, som jeg synes er enormt vigtige, altså for eksempel så skal vi jo afdække forskelle på ord og handling". Derved bliver de nationale vinkler i højere grad knyttet til det politiske niveau.

Krigen set med danske journalisters øjne

Uanset om danske vinkler prioriteres, så fremtræder det danske alligevel centralt for samtlige medier i spørgsmålet om, hvilken synsvinkel – gennem hvilke øjne – krigen betragtes. Samtlige medier prioriterede at have egne, danske korrespondenter i felten ud fra ønsket om at få deres ”egen vinkel” på historien. Berlingskes redaktør forklarede valget således: ”Mange af de historier, hvor du har en krigslignende journalistik som i Libyen, der er essensen jo fælleshistorien. Men det er jo så korrespondentens opgave at sikre sig, at vi får en særlig dækning af den fælleshistorie”.

Selvom flere af redaktørerne kunne berette om, hvordan deres korrespondenter på den første tur ind i Libyen i foråret 2011 kørte i en konvoj af op til 20-30 biler med udenlandske korrespondenter, så var det vitalt, at netop deres egen korrespondent var med. DR's udlandsredaktør fortalte, at DR ofte samarbejdede med de nordiske kollegaer fra NRK og SVT, hvor de endog til tider delte kameramand og billedmateriale. Alligevel forstås dette som DR's egen vinkel, hvor konflikten ifølge udlandschefen belyses og fortælles på en helt egen måde til danskerne. Ifølge denne logik vinder reportager i legitimitet og troværdighed over for de danske læsere, lyttere og seere, hvis det er en dansk journalist, der er øjenvidne (Kristensen, 2006; Schrøder, 2003; Skrubbeltrang, 2013; Zelizer, 2007).

Informations redaktør formulerede denne præmis i forhold til brugen af en freelancer af dansk-pakistansk herkomst. Freelanceren bærer et fremmedklingende navn, ”og det får mange til at tro, at hun er én, vi bare indkøber, men hun kender Danmark (...), så jeg har nærmest lyst til at skrive, at selvom hun hedder noget pakistansk, så er hun altså en af vores”.

At være til stede i konfliktzonen er vigtigt på alle fire medier, men særligt public service-stationen og omnibus-avisen prioriterer det højt. For niche- og tabloidaviser har det af både redaktionelle og økonomiske årsager lavere prioritet. For alle fire er det et vilkår, at de udsendte medarbejderes reportager indgår som en del af en større krigsdækning med artikler eller indslag produceret fra redaktionen og fra mediets øvrige korrespondenter i fx Washington eller Bruxelles. Redaktørerne så dog ikke et

mod sætningsforhold mellem de forskellige perspektiver på krigen. Skulle den udsendte give én version af krigen, der modsagdes af en nyhed skrevet fra redaktionen, blev det blot anset som en styrke ved journalistikken at have flere vinkler på sagen. Dog kunne Informations internationale redaktør give et eksempel på, hvordan uenighed om perspektiver førte til skænderier med avisens freelancer i Libyen: "Han sagde jo, 'hvorfor fanden skal I sidde og ringe til ti idioter i København, når jeg står hernede og kan se det hele'."

Fra journalist til krigskorrespondent

Erfaringer, position og netværk synes at være nøgleordet for at forstå, hvem der sendes af sted til krigszonen, men også personlige egenskaber som mod blev nævnt i redaktørernes begrundelser for, hvem de valgte.

For tre af medierne – Berlingske, DR og Information – er udlandsredaktionen organiseret med et antal faste korrespondenter, der er udstationeret på bestemte steder i verden. Desuden råder redaktørerne over et antal medarbejdere på redaktionen, der kan udsendes ad hoc. Ud over de faste medarbejdere har redaktørerne kontakt til en række freelancere med mere eller mindre fast aftale om at producere til mediet. På Information kaldte redaktøren det et a-, b- og c-hold, hvilket refererede til et hierarki fra fuldbetalte korrespondenter over fastlancere med fast grundbeløb til rene freelancere, der betales pr. opgave.

Da oprøret i Libyen brød ud, og medierne øjnede en chance for at komme ind i landet, gik buddet på Berlingske og DR til mediets mellemøstkorrespondent. Efterfølgende har også en række andre medarbejdere på DR Udland været af sted i skift af to-tre ugers varighed i Libyen. På Information var det derimod en freelancer, som tidligere har skrevet for avisen, der blev avisens mand i Libyen. Senere på året sendtes en medarbejder fra redaktionen i Danmark af sted på en reportagetur. På Ekstra Bladet er der ingen udlandsmedarbejdere, så nyhedschefen må vælge mellem de faste medarbejdere på nyhedsredaktionen, når avisen skal til fronten. Til Libyen valgte nyhedschefen en garvet fotograf, der rejste direkte til Nordafrika fra tsunami-katastrofen

i Japan, og en ung journalist, der tidligere havde været udsendt på et graverprojekt i Sibirien. Sidstnævnte nåede på det døgn, fra han blev tilbudt turen, til han stod ved den libyske grænse, at fortryde og rejste hjem, mens fotografen fortsatte alene.

Når vi spurgte til, hvilke kvalifikationer der prioriteres hos medarbejderne, så var *erfaring* og *mod* de allervigtigste egenskaber, der blev fremhævet. Sprogkundskaber som arabisk er ikke en betingelse – heller ikke for de faste mellemøstkorrespondenter – da man bruger fikserne og lokale tolke i arbejdet. Redaktørerne pointerede derimod gang på gang, hvor vigtigt det var at sende medarbejdere ud med erfaring i at operere i krigs- og konfliktzoner og viden om, hvordan man gebærder sig i felten og navigerer efter faresignaler mv.

Når redaktørerne skulle vurdere, om en given journalist var parat til at rejse til et konfliktområde, så var italesættelsen af fareelementet det helt dominerende træk. Berlingskes redaktør beskrev, hvordan medarbejdere blev afklaret om spørgsmålet: "Vedkommende er kommet ind til mig masser af gange og stiller nogle opfølgende spørgsmål; 'er det farligt nu' og så videre? Så siger jeg: 'ja, det er edderøvme farligt, så du skal passe på, når du er dernede (...) du er godt klar over, at du kan dø af det, det er ikke sikkert, du kommer levende ud af det her, jeg vil bare sige det til dig, for du skal ikke tro, det er løgn det her'. Og så kommer vedkommende igen og siger: 'nej tak, det var nok ikke noget for mig alligevel'."

De andre redaktører fremhævede ligeledes, hvordan modet til at møde farerne var det springende punkt i valg af rette medarbejder. Ekstra Bladets redaktør havde vurderet, at den journalist, han sendte til Libyen, var forberedt og havde erfaring nok, men måtte konstatere, at han havde fejlvurderet ham. Også Informations redaktør havde først sendt buddet om at tage til Libyen til en anden medarbejder, der dog meldte fra, da han fandt det for usikkert.

Redaktørerne gav dog alle udtryk, for at de respekterede fravalgene. Som Informations redaktør sagde: "Man får mindre ud af turen, hvis ikke man tør springe op på ladet af en bil og bare drøne derudaf". Berlingskes redaktør fortalte, at frygten eller krigens gru også ramte meget erfarne korrespondenter. "Det kan være folk, der har arbejdet med krigsjournalistik i ti år, der lige

pludselig får et knæk". Informations erfarne udenrigsreporter påpegede, hvordan hendes lyst til at rejse i konflikt- og krigszoner var mindsket i forhold til hensynet til hendes tre børn. Så ikke blot erfaring, men også vilje og lyst til at tage af sted er afgørende, eftersom ingen sendes af sted imod deres vilje. Tværtimod satte redaktørerne til tider stop for korrespondenternes vovemod og trak medarbejderne ud af et område, hvis de fandt det for risikabelt.

Krigskorrespondenternes sikkerhed

Omsorgen for de udsendte medarbejdere gribes lidt forskelligt an på redaktionerne. Flere af redaktionerne har haft en række medarbejdere på sikkerhedskurser, hvor man lærer at skelne mellem våbentyper, genkende lyden af missiler, håndtere kidnapningssituationer, førstehjælp m.m. Værdien af disse kurser blev vurderet ret forskelligt. DR's udlandsredaktør anerkendte, at de "lægger en eller anden form for bund", men pointerede, at "ingen situationer kan sammenlignes med, hvis du først er helt ude i den skarpe ende". Berlingskes redaktør udtalte generelt, at "det er hamrende umuligt at forberede folk til det" og havde endnu ikke set det kursus, "hvor man kan sige, vedkommendes sikkerhed er større, når han kommer ud". Dog havde kurserne i hans optik en berettigelse ved, at "de beroliger arbejdsgiverne".

Informations redaktør påpegede, at journalisternes sikkerhed i langt højere grad sikres af "lokale alliancer og lokale netværk (...). Du kan have syv skudsikre veste på, men hvis dit *ride* kører uden dig, så er du på herrens mark". Samtlige redaktører så det som deres vigtigste ansvar at have føling med deres korrespondenters velbefindende, men kun på DR var der en fast regel om, at hjemvendte medarbejdere skulle forbi en af DR-husets psykologer til en debriefing.

Et mere håndgribeligt sikkerhedsnet, som redaktørerne kan spænde ud, er forsikringer. Samtlige fastansatte journalister samt visse faste freelancere bliver forsikret, når de rejser ud af landet. Præmierne for disse forsikringer stiger i takt med risikoen i landet. Så for et ressourcesvagt medie som Information er forsikringsomkostningerne ved at sende en medarbejder ud også

afgørende. Derimod har medierne ingen juridisk forpligtelse til at forsikre de løse stringere og freelancere, der melder ind med reportager fra krigszoner.

Når erfaring fremhæves som altafgørende for udsendelse, var det naturligt for os at spørge, hvordan journalister så kan få deres første erfaringer som krigskorrespondenter. Ifølge redaktørerne tyder det på, at de fleste gradvis føres ind i brændpunktjournalistikken gennem udsendelse til begivenheder som naturkatastrofer og mindre konflikter, inden de vurderes egnede til udsendelse til deciderede krigszoner. DR's udlandschef beskrev, hvordan han havde sendt medarbejdere af sted på et dyrt sikkerhedskursus, hvor de udvalgte var dem, "som vi kan se er så stærke reportere, at de vil være de næste i rækken til at ryge ud i konfliktzoner". Men han konstaterede samtidig, at det ikke altid skete som en langsom optrapning, fx i "det her halve år af 2011 med så mange så store historier på én gang over så lang tid, der ryger vi også ned i erfaringsrækken af dem, vi sender ud". Vurderingen af, hvem der var egnede, syntes at være redaktørernes suveræne afgørelse.

Redaktionernes erfaringsdeling

I sidste del af analysen vil vi sætte fokus på, hvordan journalister og redaktioner genererer viden om den krig eller konflikt, de skal dække, og hvordan erfaringsudveksling mellem journalister finder sted. Dette afsnit indeholder derfor både en problematisering af journalisters forhold til militære kilder og en diskussion af, hvordan erfaringsudveksling foregår mellem journalister og redaktioner.

Når en redaktion har besluttet sig for at sende en journalist til en krigszone, tegner der sig et billede af en kollektiv indsats, hvor redaktører, kolleger og den, der skal udsendes, mobiliserer deres samlede kildenetværk for at indsamle oplysninger om området, de nyeste sikkerhedsvurderinger, mulige adgangsveje, fikser, tolke, overnatningssteder mv. På DR var en del af disse oplysninger systematiseret i en database, der løbende blev vedligeholdt ved, at "dem, der har været ude og kommer hjem, sender en mail med alt, hvad der nu måtte være relevant af nye oplysninger". En mere konkret praksis kunne findes hos DR's skiftende teams i

Libyen, hvor erfaringsudveksling foregik på stedet, ved at "de bliver der, indtil det andet hold er på plads, udstyret bliver der, og så laver de selv: 'prøv og hør, det er det her, vi har lavet, det er sådan her, vores erfaring er, det er de her mennesker, vi samarbejder med, det er det, vi ikke har dækket endnu'".

For de andre redaktioner syntes vidensdelingen også at være konkret knyttet til en bestemt opgave og bundet til personerne. Da Ekstra Bladet sendte folk til Libyen, var det fx med kontakt til en af nyhedschefens fikser i Egypten. Informations redaktør så en udsendelse som et kollektivt projekt: "Så forventer jeg altid, at dem, der har været ude, også har været ude for at lave sig et kilde-netværk, som de i øvrigt også deler med de andre. En reportagetur er aldrig bare en reportagetur, det er også et anker, som du har, når du fremover skriver om det område, ikke? Så for eksempel har vi trukket enormt meget på de kontakter, Tobias (*red: den udsendte journalist*) fik under sin relativt korte tur til Libyen". Men hun beskrev samtidig erfaringsindsamlingen som "ikke særlig systematiseret", og i praksis skulle man spørge redaktøren for at få del i oplysningerne.

Men hvem var det så, redaktørerne kunne trække på, når krigsdækningen skulle organiseres? Foruden lokale stringere, fikser og tolke, som redaktører eller journalister havde kendskab til, så blev der trukket på ind- og udenlandske eksperter på området. DR trak også meget på kontakter til de nordiske tv-stationer NRK og SVT og deres kilder i området, mens de andre redaktører kontaktede deres samarbejdsmedier i udlandet.

Særligt Information fremhævede samarbejdet med ngo'er som en vigtig kilde, der også i flere tilfælde kunne hjælpe avisens journalister billigt til krigszonen. Enten fik de adgang til krigszonen ved at følges med fx en nødhjælpsorganisation eller fik turen finansieret af en ngo mod at udføre opgaver for organisationen som fx at skrive rapporter om presseforhold i landet.

Relationer til forsvaret

I mange tilfælde løber journalisterne ind i en bestemt aktør, nemlig det danske forsvar. Forsvaret spiller både en betydningsfuld rolle som adgangsgiver til kampzoner via de arrangerede

presseture, hvor journalisterne *embeddes* med de danske styrker, og som kilde til oplysninger om forsvarets aktioner, strategier, udgifter, tabstal mv. I begge situationer indtager forsvaret en rolle som national monopolinstitution. I de senere år har forsvaret på flere fronter oprustet på pressehåndteringen og tilført store ressourcer til Forsvarets Mediecenter, der bl.a. producerer tv fra og om de danske styrker. Forsvarsakademiet og dets særlige mediegruppe har desuden haft en markant entré på mediernes dagsorden som militære eksperter og analytikere (Hansen, 2003). Problemstillingerne i den forbindelse er blevet analyseret og diskuteret i medieforskningen (Hussain, 2010; Jørndrup, 2005; Nete Nørgaard Kristensen & Mark Ørsten, 2006), ligesom det også har affødt interne, journalistiske diskussioner (Knudsen, 2003).

Parallelt med spørgsmålet om brugen af danske vinkler var det tydeligt, at også *embedded journalism* vækker nogle negative associationer, som samtlige vores interviewpersoner reagerede på. Redaktørerne på omnibusmedierne Berlingske og DR var mindst afvisende over for konceptet, men var også kritiske over for sådanne ture. Berlingske-redaktørens syn på brug af *embedded* ture lød: "Jeg accepterer det og opfordrer mine journalister til at være embedded, men det er et meget stort, moralsk dilemma, fordi i og med at du er embedded, overtager du også soldaternes måde at se tingene på (...). Problemet er bare, at det er den eneste måde at lave reportage på", og svaret på problemstillingen var ifølge ham: "Embedded journalism må aldrig stå alene. Hvis du har en person embedded i Afghanistan, skal du altid tage andre kilder ind på, hvad der sker."

Dette grundsyn deltes af redaktørerne på DR og Information, omend de på forskellig vis gjorde brug af forsvarets medieture. DR's udlandschef så forsvarets mål med turene som, "at de rigtig gerne vil have sådan nogle som os med, men ellers primært vil have diverse regionale, lokale medier med, som kan skrive om en eller anden hjemmeværnssoldat, som giver dem god PR". Men da forsvaret rent sikkerhedsmæssigt var de eneste, der ansås som garant for danske journalisters virke i fx Helmand, så forsøgte DR også at forhandle med dem: "Vi prøver faktisk selv at presse ture igennem. Så vi selv arrangerer rejser og sørger for, at det passer med, når de alligevel har nogle fly, der går mellem Kabul og Helmand, at vi kan komme på der (...). Så vi har selvfølgelig et tæt

samarbejde med dem om at komme derud, det er vi nødt til, men prøver så vidt muligt at holde os fri fra deres agenda.”

Informations redaktør forankrede sit syn på forsvarets medieture i krigsjournalistikkens særlige præmisser: ”Min holdning til det er, at der ikke er nogen informationskilder, som vi er for fine til (...). Især med krigsjournalistik er nødvendigheden af at undgå kildeeksklusivitet helt ekstremt stor (...). Jeg ser det som, at vi sammenstykker en samlet dækning, hvor vi prøver at komme tæt på forskellige vinkler på sandheden, netop fordi de versioner, man får, er så forskellige, når det er krigsjournalistik.”

Ekstra Bladets nyhedschef fremstod som den mest afvisende over for medieturene: ”Jeg har taget en fast beslutning om, at vi ikke vil embeddes med forsvaret. Alt, hvad vi har lavet om Afghanistan, alt uden undtagelse, har været uden forsvarets viden, og det er en beslutning. Vi vil ikke være marionetdukke for forsvaret.” Han fremhævede i stedet avisens samarbejde med en dansk-afghansk journalist, der rejste i landet på egen hånd. Omkostningen ved denne form for uafhængig journalistisk var dog, at journalisten på et tidspunkt blev kidnappet (se herom i Khaja, 2011).

Forsvaret som kilde

Forsvaret er en helt central kilde i dansk krigsjournalistik. Men hvordan redaktørerne opfattede relationerne til forsvaret og dets presseorganer, varierede dog stærkt fra medie til medie, ligesom medierne benyttede sig af kilder på forskellige niveauer i forsvaret.

For Ekstra Bladets nyhedschef udøver det danske forsvar ”i mit univers den værste form for spindoktori. De forsøger jo virkelig at misinformere. De har jo fuldstændig misforstået deres rolle i mine øjne. De laver et glansbillede af krigen.” Både Informations redaktør og udenrigsreporter syntes i store linjer at støtte denne fortolkning. På såvel Ekstra Bladet som Information havde man derimod opbygget et kildenetværk af militærfolk blandt menige soldater og anonyme militærfolk i Forsvarskommandoen uden om de officielle talspersoner og presseafdelingerne. Ekstra Bladet brugte meget strategisk avisens kritiske blik på fx kvaliteten

af forsvarets materiel og soldaternes udrustning som indgangsbillet til at få kilder. Den slags historier gav ifølge nyhedschefen pote for Ekstra Bladet: "Når man begynder at lave den slags kritiske historier, så får du jo soldaterne med på din side. Så begynder de at tippe os, og så opbygger du jo pludselig et kildenet." Informations udenrigsreporter prøvede at omgå militærets vidensmonopol ved bl.a. at bruge soldaternes fagforeninger: "De kan godt have en holdning til en bestemt militær operation, som de synes er en dårlig idé, fordi den bringer deres folk i fare".

Berlingske fandt relationen til forsvaret mindre problematisk, ligesom redaktøren ikke følte sig udsat for spin, undtaget måske, når militærets budgetter var i fokus. Ellers betragtede han forsvaret som en kilde blandt andre: "Vi går til andre uafhængige kilder i Danmark. Og prøver at snakke med dem. Der findes jo et utal af dem, som følger militæret meget nøje, forskere og meget andet (...). Vi bruger mange militære eksperter uden for det militære system."

Helt så stor en mangfoldighed i paletten af militære eksperter syntes hverken DR eller Information dog at kunne få øje på. Ifølge DR var "der jo lidt Tordenskjolds soldater over det, (...) der er jo ikke pokkers mange". Og blandt dem, der findes, var der ifølge Informations udenrigsreporter få uafhængige: "Der er jo meget få, som har indsigten. Der er jo enkelte forskere, der har det. Men problemet er, at de fleste af dem tilhører militæret eller sidder på Forsvarsakademiet og er ligesom en del af forsvaret."

Forsvarsakademiets mediegruppe har i det seneste årti markeret sig som uniformerede militærekspertter, der ofte er at finde i tv-studier ved krigsudbrud (Hansen, 2003). DR's udlandschef havde en meget klar opfattelse af Forsvarsakademiets medarbejdere: "Vi skal være meget, meget varsomme med at bruge dem. De er part i en konflikt. De er en del af en aktivt krigsførende militæroperation underlagt en meget streng politisk agenda og ikke mindst militær styring. De er simpelthen en del af krigen. Deres analyser er ikke uafhængige." Ikke desto mindre kunne journalistikken i praksis have svært ved at holde den nødvendige afstand til de inviterede officerer. Da FN's sikkerhedsråd i marts 2011 vedtog at etablere en flyveforbudszone i Libyen med dansk deltagelse, var Forsvarsakademiets eksperter hyppige gæster i DR-studiet. I de dage fremstod det ifølge udlandschefen, som om DR

"nærmest havde giftet os med Forsvarsakademiet. Og vi nåede hen over den weekend flere gange i TV-Avisen at kalde en af officererne fra Forsvarsakademiet for 'DR's faste analytiker'." Så selvom udlandschefen var gået på barsel, måtte han kontakte sin redaktion med en ordre, som han selv beskrev som: "Det stopper lige nu!". Igen viser skismaet sig mellem de ideelle fordringer fra refleksioner-over-praksis til de konkrete valg i praksis.

Både fra Information og Ekstra Bladet og til dels fra DR anså man forsvarrets pressearbejde som problematisk, og Informations redaktør så det som en konsekvens af det politiske klima: "En af de største udfordringer for dansk krigsjournalistik, det er jo, at der ikke findes nogen pacifisme eller militærkritisk, parlamentarisk opposition længere. Det gør, at vi mangler den der politiske forløsning som journalister". Hun sammenlignede med udlandet: "De store krigsførende lande, der har været krigsførende i længere tid, har nogle helt andre krav til åbenhed fra forsvarers side". Men når synet på og samarbejdet med forsvaret er så forskelligt på tværs af medierne, kan det være svært at se, om og hvordan journalistikken kan udøve et fælles pres over for forsvaret, hvorfor 'kravet til åbenhed' ikke umiddelbart synes at formuleres fra et samlet journalistkorps.

På dette punkt vender problematikken tilbage til et ofte diskuteret punkt i studier af krigsjournalistik, der pointerer, hvordan råderummet for kritik af det nationale krigsengagement er direkte afhængigt af graden af politisk konsensus om krigsdeltagelsen. Hvis der ikke fra det politiske system formuleres en kritik af forsvarers indsats, er det overordentlig svært for journalistikken selvstændigt at fastholde en kritik heraf, da der vil mangle vægtige politiske kilder til at bære kritikken frem (jf. Hallin, 1986; Jørndrup, 2005; Kristensen & Ørsten, 2006 m.fl.).

Hvorvidt det er Danmarks relativt korte historie som krigsførende eller den nationale konsensus bag krigsdeltagelsen, der er på spil, kan vores interviews ikke give svar på, men det synes tydeligt, at journalistikkens omgang med forsvaret i højere grad splitter end samler journalistikken. Hvor forsvaret repræsenterer én organisation med klare hierarkier og kommandoveje, fremstår journalistikken som en mere diffus og internt konkurrerende institution, der synes at have sværere ved at trække på de samlede erfaringer eller arbejde ud fra en fælles strategi. Hvordan

samarbejde og erfaringsdeling håndteres, ser vi derfor nærmere på i det følgende.

Mediernes samarbejde

Redaktioners evne og vilje til at samarbejde med andre medier om dækningen af krig syntes at afhænge af, hvor skarp en konkurrencesituation de befandt sig i, og hvor veldefinerede konkurrenterne var.

DR Udland var et eksempel på en redaktion, der arbejdede tæt sammen med andre medier, fx nordiske eller britiske tv-stationer, som den ikke var i konkurrence med. Dette samarbejde, som foruden kildedeling også kunne omfatte deling af optagelser eller fotografier, opfattedes som uproblematisk. Som chefen for DR Udland spurgte: "Hvor mange danske seere sidder og sammenligner en dansk tv-avis med en nyhedsudsendelse på NRK? (...) For os handler det om både at adskille os fra en konkurrent herhjemme, det vil sige TV 2, være hurtigere, bedre, skarpere og levere noget, som vi ikke kan få på de bureauer, vi abonnerer på."

Mere åben over for samarbejde med andre danske medier var Ekstra Bladet, der ikke anså sin særlige vinkel på krigsjournalistik som en konkurrent til andre danske aviser. Om den konkurrerende tabloidavis udtalte Ekstra Bladets nyhedschef: "B.T. kommer slet, slet ikke ud af landet (...) Altså de tager med kongehuset ud, men de ville aldrig være derude".

Et muligt samarbejde kunne eksempelvis etableres med Jyllands-Posten, der udgives af samme koncern. "Jyllands-Posten og os er ikke konkurrenter," forklarede Ekstra Bladets nyhedschef og nævnte eksempler på, at de to aviser tidligere har delt en fotograf i krigs- eller krisesituationer.

Men i betragtning af, hvor dyr, besværlig krigsjournalistik kan være, så er det påfaldende, hvor lidt danske medier samarbejder på tværs af mediehuse. Her må konkurrencesituationen og frygten for at give en solohistorie eller en favorabel adgangsbillet til spektakulære krigsreportager fra sig nok siges at være den altoverskyggende forhindring. Her genkendes Willigs (2011) pointe om den særlige prioritering, eksklusivitetskriteriet tildeles på danske redaktioner.

Journalisternes samarbejde

Internt på redaktionerne syntes der at være en meget stor grad af samarbejde, kildedeling og erfaringsudveksling. Uanset om det var systematiseret i en fælles database eller blot udveksledes gennem redaktøren og over skrivebordene, så har vi ikke kunnet lokalisere begrænsninger i den kollegiale erfaringsudveksling internt på de enkelte redaktioner. Her lider analysen givetvis under kun at støtte sig til redaktørernes udsagn frem for fx et studie af den kollegiale erfaringsdeling i den daglige praksis. Her kunne begrebet 'kollega-konkurrenter' (Willig, 2011), der ser journalister som samarbejdende konkurrenter, muligvis kaste et andet blik på krigsjournalistikken. Fx kunne den prestige og opmærksom, der er knyttet til krigskorrespondenter, tænkes at føre til intern konkurrence blandt journalister om at blive udsendt, hvilket eventuelt kunne påvirke lysten til erfaringsdelingen.

Som en person med stor erfaring og udbygget lokalkendskab til Afghanistan var Informations udenrigsreporter et godt eksempel på, hvordan og hvornår journalister deler ud af deres erfaringer og kilder med journalister uden for redaktionen. Hun konkluderede: "Det er ikke altid, at andre journalister er villige til at hjælpe, fordi det er vores guld, de erfaringer man opsamler." Grænsen for hjælpsomhed syntes også her snævert sammenkædet med konkurrenceforhold. Hvis en journalist fra et konkurrerende dansk medie søgte hendes råd om overnatningsmuligheder eller fikser og "vil i gang med at lave noget, der ligner alt det, jeg går rundt og laver" sagde hun: "Nej, så vil jeg ikke af med det, fordi det er mit guld". Hvis der ikke var tale om en egentlig konkurrent, voksede hjælpsomheden betragteligt.

Også på redaktørniveau findes der små og store guldskatte af erfaring og kontakter med vital betydning for redaktørernes arbejde. Ekstra Bladets nyhedschef fremhævede sit netværk af "sindssygt dygtige stringere", som han har opbygget gennem årene. Også for ham var det nærliggende at ty til guldmetaforen, når han skulle vurdere kildenetværkets betydning: "Det er jo min guldgrube! Vil jeg gerne dele den med andre medier? Det kan jeg jo være tvunget til, men så bliver det en *give-and-take*."

Den status og position, der er knyttet til den individuelle journalist eller redaktørs erfaringskapital og personlige netværk, synes ligesom konkurrenceelementet at være en uomgængelig faktor i den journalistiske praksis.

Erfaringer fra krigsjournalistik

Afslutningsvis vil vi vende tilbage til kritikken af den danske krigsjournalistik og rejse spørgsmålet, om journalistikken aktivt kan trække på de indhentede erfaringer fra Irak, Afghanistan og Libyen til at styrke krigsjournalistikken i fremtiden. Derfor vil vi se nærmere på, hvilke forhold der synes at hjælpe erfaringsdeling på vej, og hvilke forhold der modarbejder kollektiv erfaringsopsamling i journalistikken.

Redaktørerne på de fire medier, vi har besøgt, synes – ikke overraskende – at give udtryk for at være tilfredse med deres respektive mediers krigs- og konfliktdekning. En del af valgene og de redaktionelle strategier følger vante normer og rutiner for nyhedsjournalistikken, mens krigsjournalistikken i andre situationer sætter redaktørerne i nogle specifikke dilemmaer. Det kan fx dreje sig om brug af *embedded journalism*, risikovurdering ved adgang til krigszoner eller brug af militære kilder. Men for disse forhold synes redaktionerne at have fundet sine særlige strategier for at håndtere den potentielle kritik, der kunne rejses om national bias, militær kildeafsmitning eller lignende (Tuchman, 1972).

Mest udtalt for Informations vedkommende synes økonomien at sætte begrænsninger for valgmulighederne, men dog ikke i en grad, så redaktørerne i interviewsituationen gav udtryk for, at de selv finder deres dækning mangelfuld. Knappe ressourcer modsvares af alternative vinkler, udvidet brug af bureaumateriale e.l.

På spørgsmålet om, hvad journalistikken har lært af et årti med krigsjournalistik, så er en del af svaret, at de enkelte journalister har fået personlige erfaringer med arbejde i konfliktzoner, hvor de også har opbygget lokalkendskab og kildenetværk. Ligeledes har journalister og redaktører opbygget personlige relationer til militære kilder i det danske forsvar og udviklet specifikke strategier for at få udbytte af kontakten med forsvaret og dets presse-

afdelinger. Nogen samlet strategi over for forsvarets pressehåndtering synes helt fraværende. Ud fra vores interviews at dømme ser vi heller ikke et udtalt ønske herom fra redaktørernes side, da hvert medie udnytter sin særlige position i opposition til konkurrerende medier.

På redaktionsniveau har de foregående år med krigsjournalistik bl.a. sat det aftryk, at flere journalister sendes på sikkerhedskurser, mens redaktørerne har fået som fast arbejdsopgave at vurdere, hvilke medarbejdere der kan magte at blive udsendt til krigs- og konfliktområder. En opgave, som dog ikke synes at være blevet professionaliseret over årene, men udelukkende støtter sig til de personlige erfaringer, redaktørerne har opbygget.

En meget stor del af de erfaringer, der er gjort med krigsjournalistikken gennem årene, er derfor knyttet til personer. Samtidig synes redaktørerne at være bevidste om de prekære og kritiske problemer ved krigsjournalistikken, men finder alle, at de har fundet måder at afværge kritikken på.

En mere systematiseret erfaringsopsamling internt på redaktionerne kunne måske styrke journalistikkens rolle i propagandaprægede krigssituationer, men praksis syntes også i visse tilfælde at modarbejde denne mulighed. På DR, hvor man havde den mest systematiserede erfaringsopsamling, kunne man alligevel i 'kampens hede' glemme, hvordan de militære eksperter skulle omtales. Også på Berlingske havde man en database, hvor efterkritikken blev samlet, men det syntes ikke at være et værktøj, der blev brugt aktivt i planlægningen af krigsdækningen.

Både redaktøren og udenrigsreporteren fra Information gav udtryk for, at de gerne ville have ressourcer og tid til mere systematiseret erfaringsindsamling og planlægning, da alt for lidt af det redaktionelle arbejde så bagud. Udenrigsreporteren anså det som en generel mangel: "Men det er faktisk rigtig ærgerligt, at vi ikke får lavet den der *how-to-cover*. Vi gør det heller ikke med vores valgdækning (...). Nu har vi lige om lidt et valg, så skal vi til at opfinde én gang til, hvordan vi dækker et valg." Men hvorvidt disse ønsker blot var affødt af interviewsituationens spørgsmål, er svært at bedømme. Hidtil har ønsket i hvert fald ikke været så udtalt, at man har gjort noget ved det.

Ekstra Bladets nyhedschef kunne principielt godt se pointen i mere erfaringsopsamling, men havde dog det kraftige forbe-

hold, at "det eneste, jeg bliver helt nervøs for, det er at holde flere møder", hvorimod han mere så det som et grundvilkår ved journalistikken, at størstedelen af erfaringerne er bundet til personer og ikke redaktioner.

Dansk journalistik er som nævnt igennem årene blevet kritiseret for mangelfuld og ukritisk dækning af de danske krigsindsatser. Set fra redaktørernes synspunkt derimod er billedet et andet. Redaktørerne påpeger selv en række problemer med krigsjournalistikken, men de fremstilles i hovedsagen som ydre forhold for journalistikken såsom praktiske problemer ved at færdes i krigszonen, eller at kilder fra forsvaret eller det politiske system kan være lukkede, genstridige eller propaganderende. Problemerne fremstilles altså ikke som journalistikkens egne, hvorfor det heller ikke i nævneværdig grad kalder på nye, redaktionelle praksisser eller systematiseret erfaringsopsamling.

LITTERATURLISTE

- Carruthers, Susan L. (2000). *The media at war : communication and conflict in the twentieth century*. New York: St. Martin's Press.
- Galtung, Johan, & Ruge, Mari Holmboe. (1965). The Structure of Foreign-News - the Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in 4 Norwegian Newspapers. *Journal of Peace Research*(1), pp. 64-91.
- Gravengaard, Gitte. (2010). *Journalistik i praksis. Valg og fravalg af nyhedsideer*: Samfundslitteratur.
- Hallin, Daniel C. (1986). *The "uncensored war" : the media and Vietnam*. New York: Oxford University Press.
- Hansen, Jens Claus. (2003). Forsvarets uniformerede eksperter. from cfje.dk
- Hjarvard, Stig, Kristensen, Nete Nørgaard, & Ørsten, Mark. (2004). Mediernes dækning af invasionen af Irak 2003.
- Holm, Hans Henrik, Kabel, Lars, Kitaj, Torben, Møller, Lars, & Ytzen, Flemming (Eds.). (2000). *Verden på tilbud. Om udenrigsjournalistik og mediernes udlandsdækning*: CFJE, Forlaget Ajour.
- Hussain, Naimah. (2010). *Journalister med blok, pen og camouflagetøj - En analyse af danske mediers brug af embedded journalistik fra krigen i Afghanistan*. (Kandidatspeciale), Roskilde Universitet.
- Jørndrup, Hanne. (2005). *Journalistik - midt i en krigstid. En analyse af journalistikkens forhold til det nationale set gennem danske avisers*

- dækning af Irak-krigens udbrud i marts 2003*. (Ph.d.-afhandling), Syddansk Universitet.
- Kabel, Lars. (2005). Verden langt herfra - En analyse af nyheder og fakta-programmer i dansk tv: Danida.
- Kabel, Lars, Sparre, Kirsten, & Hornbak, Teit. (Eds.). (1999). *Nye nyheder : om nyhedsjournalistik og nyhedsdækning i dagblade, radio, TV og online*. Århus: CFJE Ajour.
- Khaja, Nagieb (2011). *Historien der ikke bliver fortalt : om krigen i Afghanistan* Kbh.: Gyldendal.
- Knudsen, Steffen V. (2003). Embedded journalist: Med soldaterne til fronten. from cfje.dk
- Kristensen, Nete Nørgaard. (2006). Den selvgenererede krigsjournalistik - om den live-formidlede, journalistiske stand-up om indhold, billedmateriale og kilde til de danske mediers dækning af invasionen af Irak 2003. In N. N. Kristensen & M. Ørsten (Eds.), *Krigen i medierne, medierne i krig*: Samfundslitteratur.
- Kristensen, Nete Nørgaard, & Ørsten, Mark. (2006). Militære kilder som eksperter : Forsvarsakademiets mediegruppe som gæster i studiet hos DR og TV 2. I: N. N. Kristensen & M. Ørsten (Eds.), *Medierne i krigen, krigen i medierne*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Kristensen, Nete Nørgaard, & Ørsten, Mark (Eds.). (2006). *Krigen i medierne, medierne i krig* Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Schrøder, Kim. (2003). ... og nu til vores korrespondent i Qatar. from cfje.dk
- Skrubbeltrang, Jørgen. (2013). Korrespondentmyten. *Journalistica*, 1.
- Tuchman, G. (1972). Objectivity as Strategic Ritual - Examination of Newsmen's Notions of Objectivity. *American Journal of Sociology*, 77(4), pp. 660-&sidetal??.
- Willig, Ida. (2011). *Bag Nyhederne - Værdier, idealer og praksis*: Samfundslitteratur.
- Zelizer, Barbie. (2007). On "Having Been There": "Eyewitnessing" as a Journalistic Key Word. [Article]. *Critical Studies in Media Communication*, 24(5), pp. 408-428. doi: 10.1080/07393180701694614

¹ Eksempelvis historiker Poul Villaume og forfatter Carsten Jensen har gentagne gange revset danske medier for ukritisk dækning af krigen i Afghanistan. Men lejlighedsvis bliver spørgsmålet også taget op af medierne selv, oftest knyttet til begivenheder som fx tilbagetrækningen af danske kampsoldater i juli 2013.

- ² De interviewede personer er: Kristian Mouritsen, chef for politik og udland på Berlingske, interviewet mandag d. 15/8 2011. Thomas Falbe, chef for DR Udland, interviewet tirsdag d. 16/8 2011. Charlotte Aagaard, udenrigsmedarbejder, korrespondent og tidligere redaktør på Information, interviewet torsdag d. 18/8 2011. Lotte Folke Kaarsholm, international redaktør på Information, interviewet torsdag d. 18/8 2011. Miki Mistratri, nyhedschef på Ekstra Bladet, interviewet fredag d. 19/8 2011.